

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 9
 Tilleggsspørsmål nr.
 Emne: *Lauving*,
 Oppskr. av: *Foug. Steen*,
 (adresse): *Skjard*,

Fylke: *Nordland*,
 Herad: *Beiarn*,
 Bygdelag:
 Gard: *Skraud*
 G.nr. 45 Br.nr. 6

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

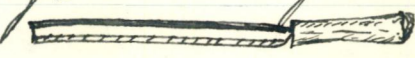
B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1. Der læves lite m. Viss der iuu -
 treffer åringar hvor høiarlingen blir
 mindre en vanlig, er der enda enkelte som
 læver. Den som læver (*læva*)
 bruker det som hjelpefår. Tidligere var
 det allmindedlig at de lævet i stor ut-
 strekning, for å skaffe mest mulig får
 til vinters. Da blev lævet på alle gårder
 oppgjennem bygden, mer og mindre, serlig
 i mindre gode fårår. Under siste verdens-
 krig, var det lite læving, da der i stor
 utstrekning blev brukt *betulase* som
 hjelpefår, med eller uten tilskud av
 sildemel. *Betulase*, med tilskud av
 sildemel, viste sig å være et meget
 brukbart hjelpefår.

2. Den vanlige tid de lævet på, var
 hvad de her kalder for, "i løipatien".
Løipatia, er tiden fra omkring 16. Mars
 til slutten. Plakken begynner hver tidligst
 10 juli, men allmindedlig omkring den
 20 juli. Da settes træene nye åring,
 og da løipes en hel del siver og bark

av Björken. Da drog ofte hele familien
 til skogs. Men dem huggel med Björken
 og løpke never og bark av den og kvinden
 og store barn brukte Låvkniven og
 hugg de små kviste med låv av og
 baut sammen i låvknipper, som
 siden blev fraktet hjem til tørking
 og lagring for vinteren. Det var fortrinns-
 vis låv av Björken, mindre av Pogn.
 Låv av Asp, blev raket sammen eller
 at det var fall av træerne som hånken.
 Det blev ikke sat låv av Or (alder),
 det ansies å vere dårligt for, derimot
 andre låvsorter, særlig når det blev
 sat mit-sammen, ansies å vere like
 godt som godt skog hån. (Det sæes: å låv,
 de låva)

3. Det bruktes låvkniv, laget av
 en gammel Hån. De hugg eller brak
 et passende langt stykke av en gammel
 Hån, og slo den ene enden til så der blev
 en passende kange på den. Så hantes de
 hån i et træstøtt å satte på den primi-
 tive Kniven låvkniv.
 Når de rispet låv, var det helst av
 Björk. Aspekviste blev sat sammen
 for hån opp. Det blev rispet like
 låv av småbjörk, da unge trær tok
 skade, særlig viss låvet blev rispet mit-
 sammen.

4. Det tokes som for never, alltid låv
 av medhåque trær. Viss det heuse
 at de låvet eller slått, da Björken
 var slått å løpke, huggel de likevel
 trærne ned. Det vilde blitt så

alt for lile l ur av det de k inne nå f llt
 på  ra marken  ken   h gge trærne med.
   gamle dager laget de k lletr r av
 seljen, det de kalte "seljekaller". Her og i
  stadsbygden står den enkelte  leder enda
 noen av de gamle "seljekaller". Disse
 seljekaller blev meget gamle og svert
 tykke. H iden k inne v re noget forskjjel-
 lig, den vaulige høide var 3   4 meter på
 hovedsammen. De laget sådanne selje-
 kaller på den måten: Når tr et fik en
 passende tykkelse, hvad det fik  nder
 normale forhold når det var ca. 20-30 år,
 h gget de den høsten, bort toppen av
 træet i den ønskede høide, der vokste da
 ut en hel masse nye greiner og disse
 vokste som regel rett opp. Når det blev
 litt størrelse på de nye kvistene, skal
 eller brak de den v ren n r seljen
 blomstret (hvad den som bekjen g r for
 l vet begynner   sprette) av de tykke
 kvistene og benyttet dem til for for
 søn og gj is. Detelke kalte sådanne
 blomstrende seljekvister for "Palu".
 De forskjellige "pilevarer" lar sig
 skj re kvistene av i stor  tskr ning
 den v ren,  ken   ta skade, de sk tet
 da s meget lettere med nye kvister.
 Bj rk herimot, tåler ikke beskjæring
 i no støre  tskr ning den v ren, når
 den begynner   trekke saft fra
 marken. Den drypper vann ut av
 hvert eneste kvist s r. Den ville kam-
 me til   for blå, den en vil kalte det s n.

4.

Viss en bauer et tre tommes dypt hull på en halv tommes diameter, i en litt stor Bjørk, vil der utav hullet rinne ca. en liter svakt sukkerholdig saft i løpet av et døgn, i den tiden fuktigheten fra jorden trekker oppi trærne på det sterkeste, hvad der sker i den tiden løvet spretter. P. løipesiden, da saften i Bjørken har satt en år-ring, siver der ikke lenger saft ut av Kristsårene eller huller i barken. En „Selje“ som vokser på fri mark eller i utkanten av skogen blir ofte litt krotet og vitt i stammen. Når kappen blir huggel bort så der blir stående igjen en ca. 3-4 meter lang & bakke som skyler Krister, har den i folke-talssien fått lignelse av en krotet gammel svann (en kall). Derav navnet „seljekall.“ (Telli-kall, flere, Selli-kalla) Hvor ofte de kunne ha Krister av en Selje-kall avhang av hvor fort den vokste til betydelig med nye Krister. Når træene var unge og Kristene vokste uacultende fort, blev der Krister hvert tredje og fjerde år, når træene blev eldre blev det længere tid mellem. De sier „å Kriste“. Det er lenger siden slut med å Kriste „Selje-kaller“. De står der ensam i skogen, uten å gjøre nytte for sig lenger. De blir enten saget ned for å gjøre bjennest sau brende eller de får stå til de råner og falder av sig selv.

5. Her had de drevet lite med å rispe

Låv. Når låvet blev reiset, blev der
allmuelig brukt en sek til å bære i. Det
mest allmuelige var å heide det i knipper
(kjerner). Det blev under tiden satt litt
støre låvkrister som ikke blev
bæret i knipper, men kjørt hjem
og lagt i en sjå eller sval til tørking,
og senere lagt inni laen for sig selv.
Låv bæret i knipper, blev under
tiden heiset på heiser laget av stenger
eller reist rundt omkring på låven
og andre steder i laen til tørking.
Låv-heiser var meget primitive.
Nænn stengen satt opp mellom trær
kunne gjøres til formålet. Kjerner
ikke til at låvknipper er blitt satt
opp på stov. Låvet må ikke ikke
bli for tørt, da det ellers knustes og
gik til spilde. Låvet blev brakt
hjem til hus når det var tørt.

Alle har skogen så nær gårdene, at det
er ingen vanskeligheter med det.
A. Lage sørlåv er ukjent her.

6. Låv kunne under tiden bli opp-
bevart i tølser (sjytkj) og kjørt
hjem sammen med høiet som
vinteren. Under tiden blev låvet
kjørt hjem som sommeren, men det
mest allmuelige var å legge
låvknippene i høretau eller bare
reip av tykk lær (bårbaum) å bære
det hjem på ryggen. Menn, kvinder
og barn, tok høret så store som de
med rimelighet kunne bære, alt

eller saw kreftene var til. Å hjelpe
hivanden med lauringen (dugnak)
var ikke vanlig, hver familie lauret
for sig selv. Had der i enkelte tilfælde
kunne forekames, kjemmer jeg ikke til.
7. Der blev tal laur både i innmark
og utmark, men mest i utmarken.
Karkene hugges med krave og hugg
lås de store krister, men forøvrig
hjælp de hivanden med selve lauringen.

8. For oppbevaring av laurknippene
var ingen regel, hver hadde sin
måte å gjøre det på. Noen la det for
sig selv på en side i hौरammene,
(hौरstälau) andre i en "sjä" for sig
selv, (laursjängen) eller plasserte
det under tak hvor de best kunne
viss det var knapt om plass i hौरammene.

9. En rekke laur av Björk og Rogu
for å vere best saw för.

10. Her er så lite Alu, så Alu laur
spiller ingen rolle saw tilsküts för.

11. Her foregår ingen felles lauring.
Alle har har skog utk til eget
bruk. Forøvrig foregår det ingen
merverdige lauring en lenger.

12. Utgår. 13. Bevares för.

14. Her forekames ikke Ask.

Björken blir saw förverus ikke Ryttel.

15. Nei, en frakter lauret hjem for sig.

TB.

Laur saw rakes sammen på bakken.

1. En kalte det rakalaur og rakkalaur.

2. De rakes sammen læv av Björk og Asp, men av nedfald-
læv sau blev raket sammen, også
en læv av "Asp" for å vere best.
Det måtte da helst rakes sammen
så tidlig som høsten sau mulig,
med det samme det var falt av
trøne. Blev det liggende i marken
og blev fuktig og siden frasset
også en del for å vere helt verdiløst.
3. De brukte rive å rake lævet sammen med.
4. De fekket raket lævet hjem i sekker.
5. Det var mest kvinder og barn sau
samlet og bar hjem rake læv.
6. Det blev spjokkeret i en kria i
høiraumet med et underlag av høi.
7. Det blev gitt uten tilsetning til Pøene.
8. Raket læv blev ikke ansett sau godt
for, men brukbart sau tilsetts for.
Deri med læv sau var tatt
med samme, ogsåes for å vere like
godt sau velberget skoghøi.
(Høi, slått i skogslåttene)

1818